

Примљено: 06. октобар 2023.
Прихваћено: 15. октобар 2023.

305:172.4(666.2)
COBISS.SR-ID 132408073
DOI: 10.5937/ssb2302065M

ЗНАЧАЈ ИМПЛЕМЕНТАЦИЈЕ РОДНЕ ПЕРСПЕКТИВЕ У ПОСТКОНФЛИКТНОЈ ИЗГРАДЊИ МИРА У ЛИБЕРИЈИ

Вања МАТОВИЋ, демонстратор*
Универзитет у Београду, Факултет безбедности

* vanjamatovic@hotmail.com, matovic.fb@hotmail.com

ЗНАЧАЈ ИМПЛЕМЕНТАЦИЈЕ РОДНЕ ПЕРСПЕКТИВЕ У ПОСТКОНФЛИКТНОЈ ИЗГРАДЊИ МИРА У ЛИБЕРИЈИ

Сажетак: Последњих деценија родна перспектива мировних операција привукла је значајну пажњу истраживача, креатора политике и медија. Будући да мировне операције представљају један од најефикаснијих инструмената за решавање сукоба, разумевање не-сразмерног утицаја насилних сукоба на жене и девојчице кључно је за разумевање питања родне перспективе мировних операција. Уважавање њихових различитих искустава у сукобима није само правично, већ је од суштинског значаја за постконфликтну изградњу мира. Мировна операција Уједињених нација у Либерiji важи за једну од најуспешнијих и представља изузетан пример мировне операције у којој су присуство мировњакиња у контингенту, као и благовремена и адекватна имплементација родне перспективе, инспирисали локалне жене да учествују у мировним и безбедносним напорима. Ово се показало корисним не само за мировну операцију, већ и за јачање напора за стварањем стабилног и инклузивног постконфликтног друштва. Стога, имплементација родне перспективе у мировним операцијама није императив само у теорији, већ и у пракси, представљајући неопходан елемент за успех мировних операција и успешну изградњу мира у постконфликтном окружењу.

Кључне речи: мировна операција Уједињених нација у Либерiji, мировњакиње у Либерiji, Резолуција 1325 у мировној операцији Уједињених нација у Либерiji

Увод

Жене су кроз историју биле носиоци промена, доводећи у питање друштвене норме и залажући се за једнака права. Временом се њихов утицај проширио и на поља мира и безбедности, у ком су се избориле за активно учешће, иако ове сфере многи аутори често сматрају „мушким светом” (Kaltiainen, 2019: 1). Заузимајући кључне позиције у државама, међународним организацијама, дипломатском кору и оружаним снагама, жене доприносе решавању широког спектра

питања мира и безбедности. Њихов утицај је посебно изражен у области решавања сукоба кроз вишедценијско учествовање у мировним операцијама Уједињених нација (у наставку УН), у којима обављају како војне тако и цивилне послове. Значај присуства жена у мировним операцијама препознају и саме УН, које истичу да су жене кључ успеха у извођењу мировних операција и остваривању основног мандата ове организације. Међутим, иако се од краја 20. века број жена у мировним контингентима УН повећао, заступљеност мировњакиња тренутно није ни близу родног паритета.

Будући да се мировне операције спроводе у подручјима погођеним сукобом, сазнања из истраживања о родној перспективи оружаних сукоба упућују да насилни сукоби несразмерно погађају жене и девојчице и погоршавају постојеће родне неједнакости и дискриминацију, што директно утиче на потребу за разумевањем истог питања у мировним операцијама (Caprioli, 2005: 162; Rokvić, 2017: 60; Beijing Declaration and Platform for Action, 1995: art. 135). Укључивање жена у процесе постконфликтне изградње мира не само да је правично, већ и осигурава адекватно адресирање потреба и рањивости које произлазе из њихових различитих искустава у оружаном сукобу. Свакако најзначајнији корак у овој области представља усвајање Резолуције Савета безбедности УН 1325: „Жене, мир и безбедност” (у наставку Резолуција 1325), која не само да је препознала јединствен утицај сукоба на жене и девојчице, већ је послужила и као покретач за промене у мировним операцијама, посебно у контексту превенције сексуалног и родно заснованог насиља и позивања на веће учешће жена у мировним операцијама, мировним процесима и процесима доношења одлука.

Тежиште рада сужава се на практичну примену Резолуције 1325 и настоји да прикаже стварни утицај који имплементација родне перспективе има на терену, односно у мировној операцији. Централно питање рада односи се на испитивање начина на који је имплементација Резолуције 1325, у оквиру мировне операције Уједињених нација у Либерiji (енгл. *United Nations Mission in Liberia – UNMIL*; у наставку *УНМИЛ*), допринела позитивним исходима у постконфликтној изградњи мира. Анализом успешног примера имплементације родне перспективе у *УНМИЛ* рад има за циљ да укаже на делотворност и неопходност укључивања већег броја жена у њих.

Рад започиње кратким прегледом мандата *УНМИЛ*-а, од његовог оснивања до завршетка. Након тога се указује на улогу мировњакиња

у изградњи институционалних капацитета, доношењу институционалних промена, организовању тренинга и обука, итд. Најзад, рад приказује УНМИЛ као модел (узор) за друге мировне операције због успешне имплементације родно осетљивих политика и пракси које су дале позитивне резултате у постконфликтној изградњи мира.

Оснивање и мандат мировне операције Уједињених нација у Либерiji

Након завршетка грађанског рата у Либерiji (1989–2003), који је однео више од 150.000 живота (претежно цивила) и довео до потпуног слома закона, реда, мира и безбедности, на терену је успостављена мировна операција (Karim, 2020: 58). Савет безбедности УН 2003. године усваја Резолуцију 1509, којом је званично формирана УНМИЛ. Снаге УН долазе у подручје у ком, иако завршен, сукоб не јењава. УНМИЛ је основан са мандатом под окриљем Главе VII Повеље УН, а како Абогај (Col Aboagye) и Бах (Alhaji MS Bah) наводе, у свом најширем смислу, УНМИЛ је био задужен за обављање два главна задатка: *да подржава и штити* (Абогаје & Вах, 2004: 6). Мандат је јасно дефинисао пружање подршке имплементацији споразума о прекиду ватре, достављању хуманитарне помоћи и реформи сектора безбедности, са посебним нагласком на заштиту цивила, затим особља, објеката и опреме УН и права на слободу кретања (Абогаје & Вах, 2004: 6). Већих промена у мандату током трајања мисије није било. Будући да је Либерija након грађанског рата била готово у потпуности урушена држава, наредне резолуције Савета безбедности УН о ситуацији у Либерiji су у фокус стављале сарадњу припадника УНМИЛ-а са свим либерijsким странкама у демократском процесу, у циљу одржавања мирних и слободних избора. Мандат је проширен непосредно пре председничких избора 2011. године, усвајањем Резолуције 1885, која је УНМИЛ овластила да пружи техничку и логистичку подршку у циљу спровођења мирних избора (UN Security Council, 2009).

Резолуција 1509 је, поред наведеног, позивала и на имплементацију Резолуције 1325 у УНМИЛ. Укључивање родне перспективе у УНМИЛ од самог њеног почетка било је неопходно због сексуалног и родно заснованог насиља које су вршиле побуњеничке групе, либерijsки војници и др. (Leatherman, 2011: 39). Кривична дела сексуалног и родно заснованог насиља су у највећем броју случајева вршена над женама

и девојчицама, „често пред другим члановима породице или заједнице”, а често су их приморавали на инцест и продавали у побуњеничке кампове да пружају сексуалне услуге (Leatherman, 2011: 39). Током сукоба у Либерiji силовање је коришћено као оружје рата (UN Women, 2017). Брајант-Дејвис (Thema Bryant-Davis) и сарадници у свом истраживању о дугорочним последицама сексуалног насиља у Либерiji наводе да су побуњеници отимали жене и девојчице из села, силовали их и приморавали на брак са дечацима војницима (Bryant-Davis, et al., 2011: 322). Војници су користили рањивост малолетника који су остали без родитеља, али и жена и девојчица у избегличким камповима. Једна од интервјуисаних жена из Либерije у истраживању Брајант-Дејвис и сарадника навела је да су војници у избегличким камповима силовали жене и девојчице, давајући им комад хлеба за пружене сексуалне услуге (Bryant-Davis, et al., 2011: 322).

У Резолуцији 2333, усвојеној 2016. године, мандат мисије продужен је последњи пут до марта 2018. године, а све трупе требало је да напусте Либерiju до краја априла исте године (UN Security Council, 2016), чиме се ова мисија званично и завршила. Ово је уједно била и последња резолуција Савета безбедности о ситуацији у Либерiji, те је важно истаћи да је Савет безбедности и у њој нагласио значај улоге жена у решавању конфликта и постконфликтној изградњи мира, као и неопходност да оне буду заштићене, поготово од сексуалног насиља (UN Security Council, 2016).

Пут ка успеху: Жене у Либерiji пишу историју

У особљу УНМИЛ-а је од самог оснивања мировне операције са радом почела и Канцеларија саветника за родна питања (у наставку рада Канцеларија). Мандат Канцеларије био је да помаже у интеграцији родне перспективе при спровођењу мандата УНМИЛ-а, ослањајући се на одредбе Резолуције 1325 (UNMIL, 2018). То значи да је један део контингента одмах по доласку у Либерiju имао јасно дефинисан задатак – заштита и побољшање положаја жена и девојчица. Свега две године од почетка мировне операције Либерija је добила прву председницу – Џонсон Сирлиф (Johnson Sirleaf), која је заправо била и прва жена на челу државе на целом афричком континенту (Vacon, 2015: 374).

Као један од значајнијих корака које је Канцеларија направила у сарадњи са новом либеријском владом био је измена и допуна Закона о силовању, који је званично усвојен 2006. године (Geiger, 2009: 21). Ревизије Закона о силовању односиле су се на дефиницију кривичног дела силовања која је у претходном закону била ужа и није покривала толико врста сексуалних деликата (Rare Amendment Atc, n.d.). Нови Закон о силовању наводи „да је лице које има сексуални однос са другом особом (мушком или женском), без њеног пристанка, извршило силовање за које је забрањена казна од десет година или доживотни затвор у зависности од степена силовања: силовање малолетне особе, силовање са наношењем тешке телесне повреде, силовање употребом оружја, групно силовање” (Rare Amendment Atc, n.d.). Правна ревизија је такође довела до препорука за даље мере као што су повећање ресурса за тужилаштво за сексуалне злочине и форензичку истрагу, као и позиве за доношење Закона о насиљу у породици како би се силовање у браку инкриминисало (International Labour Organization, 2011).

Оно што је умногоме охрабрило жене и девојчице у Либерiji је-сте присуство жена у мировним снагама. Жртвама сексуалног насиља била је неопходна помоћ и подршка, а често преплашене од мушкараца пре би се обраћале женама. Из тог разлога, УНМИЛ и полицијске снаге УН (енгл. United Nations Police – UNPOL; у наставку рада УН-ПОЛ) састојале су се од јединица које су чиниле само жене, али и од родно мешовитих јединица, што је омогућило стварање бољег односа са локалним женским становништвом, а самим тим и бољег одговора на насиље (Solhjell, et al., 2012: 34). Ово осликава прави пример имплементације Резолуције 1325 у једну мировну операцију.

Додатно, 2007. године мировним снагама УНМИЛ-а придружује се полицијска јединица коју је формирала и распоредила Индија (енгл. Female-Formed Police Unit, F-FPU), а која се састојала само од жена (Cordell, 2010: 38). Распоређивање ове јединице не само да је посла-ло снажну поруку о важности учешћа жена у мировним операцијама, већ је представљало и значајан корак ка промовисању родне равно-правности и оснаживању жена у Либерiji. Припаднице ове јединице обављале су различите послове, попут патролирања, обезбеђивања државних институција и високих званичника, али и вршења обуке безбедносног сектора Либерije у циљу развијања капацитета за одр-жавање реда и мира (UNMIL, 2018). Према писању Кемберове (Olivia F. Kember), број жена у Либерiji које су конкурисале за пријем у на-ционалну полицију Либерije (енгл. Liberian National Police – LNP; у

наставку ЛНП), порастао је са 120 на 350 готово одмах по прикључивању ове јединице у УНМИЛ (Kember, 2010: 31). Ови подаци указују да су мировњакиње заиста имале позитиван утицај на женско становиштво. Распоређивање женске јединице, а поготово присуство жене на месту председнице државе, охрабрило је жене да се прикључују сектору безбедности у Либерiji, упркос свим недаћама кроз које су прошле. Евидентно је да су, кроз свега неколико година од распоређивања мировних снага у Либерiji, УН доказале своју посвећеност промовисању родне равноправности у очувању и изградњи мира, што доказују претходно изнети примери имплементације различитих аспеката Резолуције 1325 у УНМИЛ-у.

Снаге УНМИЛ-а за жене и девојчице Либерije

Са женом на челу државе и великим бројем мировњакиња на терену, жене у Либерiji су биле мотивисане да се боре за своја права и своје место у држави. Како Бјекон (Laura Bacon) наводи, председница Џонсон је убрзо по инаугурацији испунила своје обећање да ће се борити за жене и њихова права, и поставила неколико жена на високе позиције у ЛНП (Bacon, 2015: 374). Ово је, како Бејкон даље наглашава, заједно са присуством индијске женске јединице и осталим мировњакињама у оквиру УНМИЛ-а, било круцијално за оснаживање жена у сектору безбедности (Bacon, 2015: 386). Инспиративно је видети жене на руководећим позицијама и то шаље позитивну поруку женама да и оне могу да буду на позицијама моћи и утицаја. Промовисањем родне равноправности у сектору безбедности жене су у могућности да боље учествују у процесу доношења одлука које утичу на њихове животе. С тим у вези, посебно је важно промовисати родну равноправност и оснаживање жена у земљама као што је Либерija, где су се жене дуго низ година суочавале са значајним изазовима, насиљем и дискриминацијом.

У циљу подизања свести о сексуалном и родно заснованом насиљу над женама и девојчицама у Либерiji, снаге УНМИЛ-а, а у првом реду Одељење операције за односе са јавношћу и Канцеларија за родна питања, организовале су низ јавних кампања у сарадњи са либерijsком владом. Најзначајније су *Кампања против сексуалне експлоатације и злостављања* (2006–2008) и *Кампања против силовања* (2007–2008) у циљу увођења институционалних промена по питању

сексуалног насиља над женама (Cordell, 2010: 31). Овај вид сарадње либеријске владе са УНМИЛ-ом у први план је истакао људска права и родну равноправност. Боем (Jeannette Boehme) сматра да је на приоритетност ових питања утицала и укљученост председнице Џонсон у ове кампање, наглашавајући да је она разумела потребу жена да се боре против сексуалног насиља, јер је и она сама била жртва истог (Boehme, 2008: 2).

Ове кампање су се надовезале на претходно достигнуће припадника УНМИЛ-а по питању легислативе, конкретно усвајања измена и допуна Закона о силовању. Међутим, усвајање овог и сличних закона није било довољно да се сузбије или елиминише тај злочин, ако се ови закони не спроводе адекватно. Нажалост, негативни друштвени ставови према насиљу над женама довели су до културе ћутања и порицања. Према извештају УНМИЛ-а о силовању у Либерiji из 2008. године, 65% жртава сексуалног насиља је неком ближњем рекло за то, а свега 12,5% случајева је пријављено полицији (UNMIL, 2008: 30). Како би имплементација ових закона била ефикасна, кључно је да становништво буде свесно својих права и разуме да је силовање озбиљан злочин који друштво и држава неће толерисати. Поред ових кампања, важно је поменути и да су УН, у сарадњи са Европском унијом и либеријским црквама, покренуле сертификовани програм за лечење траума (енгл. *trauma healing*), по чијем завршетку су жене стицале право да спроводе тај исти програм пружања подршке и помоћи другим женама које су биле жртве сексуалног и родно заснованог насиља (Bryant-Davis, et al., 2011: 324).

Управо томе су служиле кампање које је УНМИЛ покретао, подржавао и у којима је активно учествовао. Од 2006. УНМИЛ је користио приступ који укључује широк спектар локалних актера, као што су удружења младих, лидери заједница и познате личности, како би осигурали да Либерijци буду свесни својих права (Boehme, 2008: 35). За комуникацију са локалним становништвом коришћене су традиционалне методе комуникације, укључујући позориште, музику, драму, новине, радио програме и посебне догађаје, као и флајере, постере и билборде, а Боем наводи да је најчешћи слоган ових кампања био „То је моје тело – против моје воље је и против закона” (Boehme, 2008: 35). Ове методе су кључне за допирење до локалног становништва, првенствено због тога што су доступне широј јавности, укључујући и оне који нису писмени или имају ограничен приступ технологији. Интеракција са локалним актерима доприноси повећању поверења

код локалног становништва, што је јако значајан аспект сваке мировне операције. Посвећеност међународне заједнице, са мировњацима на челу, и председнице државе указује на важност ових питања. Из тог разлога приступ проблематици заштите жена и девојчица од сексуалног насиља, какав је УНМИЛ применио у Либерiji, треба да представља пример осталим мировним операцијама чији мандат позива на поштовање и имплементацију Резолуције 1325 у раду мировњака.

Изградња капацитета: тренинзи и обуке

Међу наведеним позитивним примерима имплементације Резолуције 1325 у УНМИЛ неопходно је истаћи и важан аспект Резолуције 1325, који је достигао свој врхунац током мировне операције у Либерiji. У питању су напори УНМИЛ-а усмерени ка изградњи државних капацитета који поштују људска права. Програми обуке вршени су у оквиру либерijske владе, са акцентом на обуци Министарства за родна питања, у циљу подизања свести о родним питањима и изградњи капацитета за бављење овом проблематиком (Cordell, 2010: 27). Ови програми су имали позитиван утицај на политички живот жена у Либерiji, о чему ће нешто више речи бити у наставку.

Други вид тренинга односио се на обучавање жена које желе да приступе полицијским или војним снагама Либерije. Ове тренинге су вршиле мировњакиње и забележени су велики успеси на том пољу. Мировњакиње су убрзо по доласку и формирању Канцеларије за родна питања започеле са теоријским и теренским обукама жена. До почетка 2007. године заступљеност жена у ЛНП порасла је са 2% на 5%, не достижући планираних 20%, а као разлог томе Бејкон наводи да жене у Либерiji нису имале приступ средњошколском образовању, што потврђује податком да је 2007. године свега 5% жена имало завршену средњу школу (Васон, 2015: 377). То говори да је дугогодишњи грађански рат озбиљно пореметио образовни систем у земљи, поготово када је у питању образовање жена и девојчица које су у овом друштву биле жртве сексуалног и родно заснованог насиља. Недостатак образовних могућности отежавао им је да превазиђу последице сексуалног и родно заснованог насиља и изграде бољу будућност за себе. Због тога је било од кључног значаја позабавити се питањем образовања жена у постконфликтном окружењу.

Да би се превазишла ова препрека створен је Програм подршке у образовању (енгл. *Education Support Programme – ESP*; у наставку рада Програм), који је омогућавао женама узраста од 18 до 35 година и које су завршиле основну школу (девет разреда) да добију замену за диплому средње школе и прикључе се ЛНП-у (Васон, 2015: 377). Спровођење овог Програма било је у надлежности УНМИЛ-а и УНПОЛ-а и подразумевало је следеће: примање жена које испуњавају услове Програма, похађање наставе из једанаест предмета, шест дана у недељи, и полагање испита сваког месеца (Васон, 2015: 377). Ово је био значајан корак напред у постизању родне равноправности у сектору безбедности у Либерiji. Пружајући женама прилику да стекну вид средњошколског образовања и придруже се ЛНП-у, од суштинског је значаја за решавање питања везаних за сексуално и родно засновано насиље и промовисање права и безбедности жена у земљи.¹

Након теоријске обуке, све жене које положи завршни теоријски испит прелазиле су у други део Програма, који је подразумевао полицијску обуку на академији (Васон, 2015: 377). Мировакиње из редова УНПОЛ-а и претходно поменуте женске јединице из Индије свакодневно су тренирале и обучавале жене како би биле спремне да обављају полицијске послове. Овакав приступ УНМИЛ-а, у ком жене обучавају жене, створио је подстицајно окружење за полазнице помесног Програма, јер су у мировњакињама виделе узор. То истовремено потврђује значај имплементације више аспеката Резолуције 1325 у мировне операције. Првенствено показује да укључивање више жена у мировне операције заиста има позитиван утицај на локално становништво, а поготово на жене и девојчице којима мировњакиње дају наду и инспирацију. Ово потврђују Бејкон и Дармапури (Sahana Dharmapuri) истичући да је већ 2008. године заступљеност жена у ЛНП била 12%, а већ 2010. 15% (Васон, 2012: 377; Dharmapuri, 2013: 14). Непосредно пред повлачење трупа УНМИЛ-а заступљеност жена у ЛНП 2016. године износила је 17% (UN Women, 2016).

Масовна кршења људских права и Међународног хуманитарног права током грађанског рата у Либерiji проузроковала су потребу за подизањем свести становништва по питању људских права. Да би се осигурало поштовање људских права у држави каква је Либерija, од кључног је значаја било да грађани знају која су њихова права и како да их штите, а да институције адекватно спроводе механизме закона

¹ На тај начин, жене постају део јединица за спровођење и контролу закона, што им омогућава да стану на пут сексуалном насиљу и да се боре за права рањивих група.

у циљу спречавања њихове злоупотребе. Из тог разлога, Одсек УН-МИЛ-а за људска права и заштиту (енгл. *Human Rights and Protection Sector – HRPS*) почео је да обавља низ активности у сарадњи са државним институцијама и представницима цивилног друштва на повећању њихових капацитета у циљу заговарања промоције и заштите људских права (Voehme, 2008: 32).

Као један од најзначајнијих програма Одсека за људска права и заштиту Боем наводи програм менторства припадника УНМИЛ-а у средњим школама у Либерiji кроз клубове људских права, уз подршку Министарства за образовање и либеријских невладиних организација (Voehme, 2008: 32). Овај Одсек УНМИЛ-а је кроз две године основао 53 клуба за људска права у средњим школама широм Либерije (ОНСНР, 2007: 77). Циљајући младе Либеријце који ће ускоро ући у одрасло доба и преузети важне улоге у обликовању будућности земље, овакве иницијативе у великој мери помажу у неговању културе поштовања и заступања људских права. Подршка коју је УНМИЛ добио од власти и представника цивилног друштва у овим активностима је важна за обезбеђивање интегрисања људских права у националне политике. Због тога и Мос (Josephine Moss) наглашава да је ова иницијатива важна јер је одржавање мира и стабилности у Либерiji у рукама младих који, заједно са владом, треба да омогуће уживање и заштиту свих људских права (Moss, 2006: 29, према Voehme, 2008: 32).

УНМИЛ – узор за друге мировне операције

Наведени успеси у свега неколико година од оснивања мировне операције касније су само подразумевали примену адекватних мера и активности у циљу одржавања и побољшања стања по питању родне равноправности у Либерiji. Утицај ове операције осећао се и у годинама након њиховог одласка из Либерije. То потврђује и један од припремних докумената либеријске владе за усвајање Националног акционог плана за имплементацију Резолуције 1325, у ком је наведено да је 2019. године чак 19% жена било регрутовано у ЛНП (Government of Liberia, 2019: 14). Додатно, важно је поменути и Добровољни национални преглед статуса имплементације Агенде за одрживи развој 2030, који је либеријска влада објавила 2020. године (Government of Liberia, 2020). У прегледу је указано на пораст броја жена у парламенту (Government of Liberia, 2020: 2) и истакнуто је да је 2017. године

Либерерија добила прву жену председницу владе (Government of Liberia, 2020: 60). Значајан помак представља и увођење привремене и делимичне забране практиковања гениталног сакаћења, чије се вршење на особама млађим од 18 година у потпуности забрањује, а на старијим од 18 година забрањује без њиховог пристанка (Government of Liberia, 2020: 61). Извештај о одрживом развоју УН из 2023. године приказао је тренутно стање постизања петог циља одрживог развоја и указао да је 47,5% жена између 15 и 49 година добило приступ савременим методама планирања породице од 2019, однос образовања жена у односу на мушкарце био је 61,3% у 2021. години, однос учешћа жена и мушкараца у радној снази износио је 89,5% у 2022 (Sustainable Development Report 2023, 2023).

Мултидимензионална мировна операција, каква је била УНМИЛ, захтевала је мултидимензионалан приступ родним питањима и питањима заштите основних људских права у постконфликтној изградњи мира. У тренутку формирања УНМИЛ-а Либерерија је била нестабилна земља, тешко погођена последицама вишегодишњих сукоба и вишедеценијске нетрпељивости међу становништвом. Сексуални злочини вршени над женама и девојчицама у периоду пре, али и након доласка трупа УН били су монструозни. Сексуално насиље оставља трајне последице и поновна друштвена интеграција жена и девојчица које су га претрпеле може бити јако тешка. Из тог разлога, и имајући у виду наведено у претходним поглављима, укључивање Резолуције 1325 у мандат УНМИЛ-а од самог почетка било је исправан и неопходан потез УН-а у борби за заштиту жена и девојчица и родну равноправност у свим аспектима друштвеног и политичког живота.

Изузетно је тешко процењивати успех или неуспех једне мировне операције, будући да зависи од бројних фактора попут: постојања три главна принципа за успостављање мировне операције, јасних мандата, сарадње са властима државе домаћина, повезивање са локалним становништвом, добра координација и комуникација, итд. (UN Peacekeeping, n.d.). Међутим, када је Резолуцијом 2333 мандат УНМИЛ-а продужен последњи пут и када су се трупе званично повукле 2018. године, на званичном сајту дигиталног магазина УН за афрички континент² освануо је наслов „Остварена мисија: 15 година успеха у очувању мира у Либерерији” (Ighobor, 2018), који је у центар пажње ставио неминован успех припадника УНМИЛ-а на пољу изградње мира у урушеној држави каква је била Либерерија.

² У питању је часопис *Africa Renewal*.

Присуство жена у мировним контингентима распоређеним у Либерiji потврдило је ставове бројних аутора о значају укључивања жена у мировне операције (Симић, 2010: 188; Heineken, 2015: 229; Davis & McKee 2004: 56; Bastick, 2008: 158). О успесима УНМИЛ-а сведочи и изјава заменице генералног секретара, Амине Мухамед (Amina Mohammed) да је Либерija важан пример онога што одрживи мир значи у пракси (Ighobor, 2018). Из тог разлога искуства и достигнућа УНМИЛ-а, када је у питању имплементација Резолуције 1325, треба да представљају узор за припаднике других мировних операција.

Закључак

Иако заступљеност жена у мировним операцијама још увек није на задовољавајућем нивоу, овај рад је тежио да укаже да значај присуства жена у мировним операцијама не треба да се посматра кроз бројеве. Како у УН истичу, присуство родно-мешовитих мировних снага на терену је од виталног значаја за успех мировне операције. Стога, међународна заједница мора да се залаже за политике које подстичу и олакшавају учешће жена у мировним операцијама кроз промовисање родно-инклузивне политике и пружање подршке државама које теже остваривању родног паритета у својим мировним контингентима.

УНМИЛ је у раду послужио као пример за приказивање имплементације Резолуције 1325 у пракси и значају који је она имала за побољшање положаја жена у постконфликтној изградњи мира, што је и главни циљ овог рада. Штавише, искуства из УНМИЛ-а наглашавају важност холистичког приступа постконфликтној изградњи мира, где се родна равноправност не посматра као засебна агенда, већ као саставни део процеса постконфликтне изградње мира. Посвећеност мировних снага заштити и благостању жена и девојчица у Либерiji довео је УНМИЛ до великих успеха који се могу приписати благовременом реаговању кроз интеграцију Резолуције 1325 у мандат ове мировне операције. Ти успеси се не одражавају само кроз значајан напредак ка постизању петог циља одрживог развоја, већ и кроз постављање темеља безбеднијег и инклузивнијег друштва за будуће генерације у Либерiji, што је од суштинског значаја за разбијање циклуса насиља и неједнакости који често доводе до поновног избијања оружаних сукоба. Стога овај рад наглашава значај улоге коју интегра-

ција родне перспективе има у мировним операцијама и приказује УН-МИЛ као узор за друге мировне операције, у контексту унапређења родне равноправности на локалном, регионалном и глобалном нивоу.

Изузетно је тешко бити жена у зони сукоба у којима се, поред свих недаћа, оне суочавају и са сексуалним и родно заснованим насиљем. Међутим, благовремена и адекватна имплементација Резолуције 1325 у УНМИЛ отворила је нова врата за ове жене. Уз подршку мировног особља и других актера успеле су да превазиђу препреке са којима су се суочавале. Допринос мировних снага имплементацији Резолуције 1325 у овој мировној операцији је непроцењив, поготово у контексту промоције мира и родне равноправности у постконфликтном окружењу. Кроз овај рад указано је на то да, поред неминовног значаја које присуство жена има за успех мировне операције, имплементација Резолуције 1325 у мандат УНМИЛ-а изнедрила је другачије, храбрије и подједнако важне – боркиње за мир.

ЛИТЕРАТУРА

- Aboagye, F. B., & Bah, A. M. (2004). *Liberia at a Crossroads*. South Africa: Inst. for Security Studies: Pretoria.
- Bacon, L. (2015). Liberia's Gender-Sensitive Police Reform: Improving Representation and Responsiveness in a Post-Conflict Setting. *International Peacekeeping*. Milton Park, Oxfordshire: Taylor & Francis. 372–397.
- Bastick, M. (2008). *Integrating gender in post-conflict security sector reform*. Geneva: DCAF.
- Beijing declaration and platform for action fourth world conference on women (1995). Retrieved on 26/11/2023 from <https://www.northeastnetwork.org/wp-content/uploads/2021/07/BEIJING-DECLARATION-AND-PLATFORM-FOR-ACTION.pdf>
- Boehme, J. (2008). *Human rights and gender components of UN and EU peace operations: putting human rights and gender mandates into practice*. Berlin: DEU.
- Bryant-Davis, T., Cooper, K., Marks, A., Smith, K., & Tillman, S. (2018). Sexual Assault Recovery in the Aftermath of the Liberian Civil War: Forging a Sisterhood between Feminist Psychology and Feminist Theology. *Therapy*, 34(3), 314–330.
- Cordell, K. (2010). *Gender mainstreaming in peacekeeping operations–Liberia 2003–2009: Best practices report*. Retrieved on 30/09/2023 from https://www.resdal.org/facebook/UNMIL_Gender_Mainstreaming_in_PKO_in_Liberia-Best.pdf
- Davis, K. D., & McKee, B. (2004). Women in the military: Facing the warrior framework. *Challenge and change in the military: Gender and diversity issues*, 52–75. Canadian Defence Academy Press, Ontario: Kingston.
- Geiger, M. (2009). *How the UN has Implemented Resolution 1325 in UN Peacekeeping Operations*. Doctoral dissertation, University of Pittsburgh: Pittsburgh, PA.

- Government of Liberia (2020). *Voluntary National Review on the Implementation Status of the 2030 Agenda for Sustainable Development*. Retrieved on 13/09/2023 from https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/26287VNR_2020_Liberia_Report.pdf
- Heinecken, L. (2015). Are Women 'Really' Making a Unique Contribution to Peacekeeping? The Rhetoric and the Reality. *Journal of International Peacekeeping*, 19(3–4), 227–248. South Africa: Stellenbosch.
- International Labour Organization (2011). Retrieved on 13/09/2023 from <https://www.ilo.org/dyn/natlex/docs/ELECTRONIC/85440/95667/F367499794/LBR85440.pdf>
- Kaltiainen, L. (2019). *A growing force?: an empirical study on the role of female military peacekeepers in UN peacekeeping operations*. Master's thesis, Finland: Tampere University.
- Karim, S. (2018). Delivering WPS Protection in All Female Peacekeeping Force. *The Oxford Handbook of Women, Peace, and Security*, 451. Oxford, UK: Oxford University Press.
- Kember, O. F. (2010). *The impact of the Indian formed police unit in the United Nations mission in Liberia*. Washington, USA: Georgetown University.
- Leatherman, J. (2011). *Sexual violence and armed conflict*. Malden, MA: Polity.
- Office of the High Commissioner for Human Rights (2007). *2007 Report: Activities and Results*. Retrieved 16/09/2023 from https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Press/OHCHR_Report_07_Full.pdf
- Rape Amendment Act*. (n.d.). Retrieved on 16/09/2023 from <https://evaw-global-database.unwomen.org/-/media/files/un%20women/vaw/full%20text/africa/liberia%20-%20rape%20amendment%20act.pdf?vs=4125>
- Ighobor, K. (2018). Mission accomplished: 15 years of peacekeeping success in Liberia. *Africa Renewal*. Retrieved on 10/10/2023, from <https://www.un.org/africarenewal/magazine/april-2018-july-2018/mission-accomplished-15-years-peacekeeping-success-liberia>
- Rokvić, V. (2017). *Sistemi odbrane*. Beograd: Fakultet bezbednosti.
- Simić, O. (2010). Does the presence of women really matter? Towards combating male sexual violence in peacekeeping operations. *International Peacekeeping*, 17(2), 188–199.
- Sustainable Development Report 2023* (2023). Retrieved on 16/09/2023 from <https://dashboards.sdgindex.org/profiles/liberia>
- UN Peacekeeping (n.d.). *Our Successes*. Retrieved on 10/10/2023 from <https://peacekeeping.un.org/en/our-successes>
- UN Women (2016). Women police climb the ranks across Africa. Retrieved on 09/10/2023 from <https://www.unwomen.org/en/news/stories/2016/4/women-police-climb-the-ranks-across-africa>
- UN Women (2017). *Reversing the tide of rising violence against women in Liberia*. Retrieved on 10/10/2023 <https://www.unwomen.org/en/news/stories/2017/11/feature-reversing-the-tide-of-rising-violence-against-women-in-liberia>
- United Nations Security Council (2009). Resolution 1885. Retrieved on 26/11/2023 from https://digitallibrary.un.org/record/664771?ln=zh_CN

- United Nations Security Council (2003). Resolution 1509. Retrieved on 28/09/2023 from <http://unscr.com/en/resolutions/1509>
- United Nations Security Council. (2016). Resolution 2333. Retrieved on 27/09/2023 from <https://digitallibrary.un.org/record/853445?ln=en>
- UNMIL (2008). *Research On Prevalence and Attitudes to Rape in Liberia September to October 2008*. Retrieved on 09/10/2023 from <https://www.stoprapenow.org/uploads/advocacyresources/1282163297.pdf>
- UNMIL (2018). *Office of the Senior Gender Adviser*. Retrieved on 10/10/2023 from <https://unmil.unmissions.org/office-senior-gender-adviser>

IMPORTANCE OF THE IMPLEMENTATION OF GENDER PERSPECTIVE IN POST-CONFLICT PEACEBUILDING IN LIBERIA

Vanja MATOVIĆ, Student-Assistant
University of Belgrade, Faculty of Security Studies

Summary

In the past few decades, the gender perspective of peacekeeping operations has attracted significant attention from researchers, policymakers and the media. Given that peacekeeping operations are one of the most effective instruments for conflict resolution, understanding the disproportionate impact of violent conflicts on women and girls is key to understanding the issue of a gender perspective in peacekeeping operations. Respecting their different experiences in conflicts is not just justified, it is also essential for post-conflict peacebuilding. The United Nations peacekeeping operation in Liberia (UNMIL) is considered as one of the most successful and serves as an exceptional example of a peacekeeping operation in which the presence of female peacekeepers in the contingent, as well as the timely and adequate implementation of a gender perspective, inspired local women to participate in peace and security efforts. This has proved useful not only for the peacekeeping operation, but also for strengthening efforts to create a stable and inclusive post-conflict society. Therefore, the implementation of a gender perspective in peacekeeping operations is an imperative not just in theory, but also in practice, representing an essential element for the success of peacekeeping operations and successful post-conflict peacebuilding.

Keywords: *United Nations peacekeeping mission in Liberia, female peacekeepers in Liberia, Resolution 1325 in United Nations peacekeeping mission in Liberia.*